



Wystawa „Krajobraz polski” (1911)

Zależność człowieka od przyrody kraju przezeń zamieszkiwanego, wykazana szczegółowo przez socjologów i biologów, przez historyków i geografów, stanowi najwładźniejszy bodaj temat wszelkich dociekań krajoznawczych. Przyroda ta stanowi to tło, tę glebę, na których człowiek wyrósł i ukształtował się tak w swej istocie fizycznej, jak i w strukturze duchowej. Z niej on czerpał, czerpie i po wsze czasy czerpać będzie umiejętną ręką środki swego bogactwa materialnego, z niej chłonie natchnienie, bodźce do swych produkcji duchowych.

To też badania przyrody ojczystej, jej jak najgłębsza analiza, stanowić musi podwalinę krajoznawstwa dzisiejszego. Do zadań tych musi być powołana florystyka i faunistyka, mineralogia i geologia, tak w swym czystym, naukowym zakresie, jako też i w granicach zastosowania praktycznego.

Przy poznawaniu nieznanego człowieka przede wszystkim zwrócić musimy i zwracamy uwagę na jego oblicze, by z niego wyczytać tajniki jego duszy, upodobań, uzdolnień, jego składniki życia fizycznego i duchowego. Powierzchnowy rzut oka na oblicze człowieka ułatwia nam niekiedy dokładniejsze jego poznanie.

Krajobraz dla człowieka, umiającego nań patrzeć, czytać z niego i rozumieć go — jest takim właśnie *obliczem* ziemi.

Od krajobrazu zaczynać się muszą najbardziej nawet żmudne studia fizyograficzne.

Lecz krajobraz ma i inne niemniej doniosłe znaczenie — on decyduje o *pięknie* przyrody ojczystej, on jest źródłem najczystszych wzruszeń estetycznych, z niego rodzą się wszelkie produkcje artystyczne.

Polskie Tow. Krajoznawcze podejmując różnostronne prace krajoznawcze, oczywiście nie mogło pominąć materiału, jaki zilustrować może *krajobraz polski*.

Bogate zbiory fotograficzne Centralnego Muzeum Krajoznawczego, oraz gromadzone materiały krajoznawcze licznych Oddziałów Prowincjonalnych Towarzystwa, wreszcie kolekcje prywatne członków Tow. Krajoznawczego, ośmieliły komisję fotograficzną do podjęcia myśli urządzenia w Warszawie wielkiej wystawy p. t. *Krajobraz polski*.

Zwracając się niniejszem z gorącą prośbą o współdziałanie do wszystkich, by posiadaniem fotografiami, obrazami, sztychami lub rysunkami przyczynić się chcieli do jak najbogatszego zobrazowania kraju naszego pod względem krajoznawczym.

Komisya fotograficzna Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego zakresła projektowanej Wystawie program następujący:

I. *Krajobrazy ogólne*, dające pojęcie o typowych widokach, właściwych poszczególnym okolicom kraju, obserwowanych wśród:

1. pól,
2. lasów,
3. wsi,
4. miast,
5. gór,
6. stepów,
7. jezior,
8. bagien i łąk.

II. *Krajobrazy szczegółowe*, ilustrujące poszczególne składniki krajobrazu, a więc ilustracje charakteryzujące:

Roślinność.

typowe grupy roślin krajowych lub ich poszczególne okazy.

obrazy, charakteryzujące zależność szaty roślinnej od charakteru zarośniętego terenu:

- a. przy wodzie,
- b. w wodzie,
- c. na bagnach,
- d. w gęstwinach leśnych,
- e. na brzegach leśnych,
- f. na pustkowiach i wśród pól,
- g. wśród mokradł,
- h. przy drogach,
- i. na miedzach.

okazy roślin lub ich zbiorowiska, pokierowane ręką człowieka:

- a. aleje i poręby,
- b. parki,
- c. ogrody,
- d. klomby
- e. ogródki wiejskie,
- f. drzewa ochronne.

okazy roślin, ukształtowane pod wpływem świata zwierzęcego: roślinność pastwisk i drzewa rozrośnięte potwornie.

Przyrodę martwą:

1. pustkowiec,
2. piaski,

3. skały,
4. głazy narzutowe,
5. diuny,
6. ilustracje, wykazujące na przyrodę martwą wpływ:
 - a. wody: jary, grotty, odkrywki naturalne, rzeźba denudacyjna;
 - b. roślinności—zarastanie;
 - c. zwierząt: kretowiska, nory, gniazda;
 - d. człowieka—przekopy, tunele, odkrywki sztuczne, groble, kurhany, grodziska, różne roboty ziemne.
7. wodę:
 - a. jeziora,
 - b. rzeki,
 - c. stawy,
 - d. łąchy,
 - e. strumienie,
 - f. wpływ na krajobraz wodny:
 - aa) przyrody skalnej: namuliska, wyspy, mielizny, wodospady;
 - bb) roślinności — zarastanie jezior i rzek, zwały leśne;
 - cc) człowieka — kanały, regulacje, groble.

III. *Siedziby człowieka i jego pracę, ich wpływ na charakter krajobrazu:*

- a. *czem u nas człowiek krajobraz zdobi:*
 1. w mieście,
 2. na wsi,
 3. w polach,
 4. w lasach,
 5. na łąkach,
 6. na drogach,
- b. *czem u nas człowiek krajobraz szpeci:*
 1. w mieście,
 2. na wsi,
 3. na polach,
 4. w lasach,
 5. na łąkach,
 6. na drogach.

IV. *Krajobraz w czterech porach roku.*

V. *Retrospektywne zbiory krajobrazów polskich:*

ilustrujące dawniejsze środki techniczne rysunkowe i malarskie;
obrazujące dawniejszy stan krajobrazów.

Oprócz krajobrazów, przedstawionych na Wystawie w płaszczyźnie, Komitet projektuje urządzić wystawę panoramiczną zdjęć stereoskopowych.

Na wystawę nadsyłane być mogą:

1. Zdjęcia fotograficzne dowolnego formatu i wielkości, wykonane na papierze nienaklejonym na karton, a co najwyżej osadzone w passe-partout.
2. Rysunki ręczne.
3. Obrazy.
4. Klisze fotograficzne.
5. Odbitki lub klisze stereoskopowe.

Od wszystkich nadesłanych ilustracji Komitet, kwalifikujący eksponaty do umieszczenia na Wystawie, wymagać będzie:

1. aby posiadały na odwrotnej stronie lub na dołączonych kartkach szczegółowe wyjaśnieni treści każdej ilustracji, jej miejsce pochodzenia, datę zdjęcia (przynajmniej rok) i nazwisko oraz szczegółowy adres wystawcy.
2. aby oznaczone były numerem porządkowym.

Termin nadsyłania wypełnionych deklaracji — dn. 15 września 1911 r., nadesłania zaś eksponatów — 15 października.

Za nadesłane zbiory, ilustrujące krajobraz polski w ilości nie mniejszej od 10 egzemplarzy, oraz wyróżniające się umiejętnym ujęciem treści krajoznawczej i artystycznym wykonaniem — Komitet wyznaczy nagrody w postaci dyplomów honorow., dyplomów uznania i listów pochwalnych.

Komitet zastrzega sobie prawo reprodukcji eksponatów wyróżnionych lub nagrodzonych.

Adres Komitetu wystawy *Krajobraz Polski* Warszawa, Aleje Jerozolimskie 29 m. 1.

[Bez autora, *Wystawa „Krajobraz polski”*, „Ziemia. Tygodnik krajoznawczy ilustrowany”, 1911, nr 23, s. 390-391; interpunkcja, pisownia i wyróżnienia oryginalne]